

BETLEHEM

Fenyődeszkát, topolyát és rétegelt lemezt készített ki maga mellé. Előkotorta a szekrény tetejéről sárga fedelű füzetet – befőttes gumi fogta össze, hogy ne peregjen szét, ami benne van – s kivette belőle a karácsonyi képeslapot. Rajta Szűz Mária a Kisjézussal, Szent Józseffel, meg a többiek a szegényes istállóban: a napkeleti bölcsek, a pásztorok, és az állatkáik is, persze. Rég takargatja, van már tíz éve is, ha nem tizenkettő. Kisiskolás volt a lánya, ő küldte nekik, mikor jutalomkiránduláson volt Lengyelországban. Krakkóban, ha jól emlékszik – ni csak, itt is van: „Kegyelmekben gazdag szép karácsonyt kívánok Nektek Krakkóból: Zsóka.” Rég itthon volt, mire a lap megjött, mégis hogy örültek neki az asszonnyal. Be is rakta aztán Örzse a Bibliában, azt mondta, ott a helye a szent képeknek. Csakhogy a Bibliát magával vitte szegény asszony a sírba – ez volt a kívánsága, hogy temessék el vele együtt azt is – így hát ő kivette belőle a képet az utolsó pillanatban: egyformán emlékezteti majd őt a lányára is meg a feleségére is. Mert Zsóka közben férjhez ment, egy katonatiszt vette el. Messze laknak, túlfelén az országnak, oda szólította Lajost a kötelessége, ötször-hatszor, ha látja őket évenként.

Vagy még annál is ritkábban.

Ő még aztán csakat gondolkodott rajta, hogy újránősüljön-e. Volt itt a szomszéd faluban egy hasonlóan korán megözvegyült fiatalasszony, azt nézte ki magának, végül aztán mégsem kérte meg a kezét. Egyszer zavaros magyarázatot adott neki az asszony egy kora reggeli – bár inkább hajnalinak mondanám – látogatót illetően. Nem is nézett aztán más fehérnép után, h már Örzse így itt hagyta őt magára.

Elmerengett, míg tartotta kezében a képeslapot. Nem így képzelte el egykoron az életét. Tavasszal tölti csak az ötvenhármát, s már egyedül van, mint az ujjam. Bányász volt, első vájár a frontfejtésen, míg le nem nyugdíjazták, mikor bezárt az utolsó akna is a környéken, de annak is hat éve már. Igaz, van egy csöpp unokája, most múlt öt éves. Milyen szép Mikulást rajzolt most neki neve napjára. Szánkóval, rénszarvasokkal, mellé meg egy kislányt is, hosszú szőke copfosat, épp, mint ő maga. Kiszínezte, s odaírta nagybetűkkel PAPA + JUDIT. Mert írni is tud már a kicsi szentem, egyem

meg a szívét. Farag is most neki olyan betlehemi jászlat, hogy messze földről csodájára járnak, csak időre elkészüljön vele. Odaállítja majd a fa alá, az lesz az első, amit észrevesz, ha betoppan a kis aranyos. Ha pedig még jönnének, mert visszatartaná őket apjának szolgálati beosztása, hát istenemre mondom, vonatra ül ő maga, s elutazik abba a messzi Zalába, elviszi kisunokájának az ajándékot, ha így kell lennie, ha már így írták meg neki a csillagok.

De akkor is megépíti Juditkámnak a Jézuska születését.

Megkereste apjának egykori suszter-dikicsét, abból köszörül ki magának faragókést. Az öreg Benkénél látott valaha ilyet – gyerekkorában még – azt képzelte most maga elé vissza, aszerint alakítgatta-köszörülte az acélt, mígnem azt tartotta a végén a kezében, amire eredetileg is gondolt...

Nehezen ment neki, nagyon nehezen a faragás. Nem úgy engedelmeskednek már neki ezek a göcsörtös ujjak, mint valamikor, meg aztán nem próbálkozott még ő ilyesmivel. Uram, Isten, jövő karácsonyig sem készül el vele, nem most két hét alatt!

Tévedett. Az első éjszaka – hajnali háromig ült a suszterszék horpaszában – elkészült ugyan Mária fából faragott szobrocskája, de azt másnap elhajította. Segítségül szegődhetett ugyanis mellé odafentről a Jóisten, így hát ráérezett egyszeriben a dolgok nyitjára. Attól kezdve pedig kedve szerint formázta az alakokat. Lemondta Miska sógornál a szokásos estéli ultipartikat, s faragott, szögelt, ragasztott naphosszat. Feje fölé tűzte rajzszeeggel a karácsonyi képeslapot, onnan merített, ha nem tudta, merre tovább. Gipszből formázta az istálló fölötti barlangot, s megjárta az erdőt is, hogy száraz mohaszálakkal bélelhesse annak mennyezetét. Vékonyka kötőféket font a kisborjú fejére, közvetlenül József háta mögött, s ezüstből festett csillagot a szent éjszaka sötét hátterébe. Még meg is világította a szereplőket egy ki lámpával, amit a barlang falába rejtett el. Elemről működik, itt van, ni csak, a kapcsolója.

Szép volt ez a betlehem a térdeplő alakocskákkal a Kisdéd körül, szebb, mint amit valaha is el tudott volna magának képzelni. Igazi ajándékot készített nagyapja a kis Juditkának így karácsonyvárás időszakán...

*

Életének legszebb karácsonyát élte meg ezen a télen. Nem jöttek el a lányáék, ünnepek utánra ígérkeztek, de arra már ő maga mondta, hogy ne jöjjenek. Ő menne inkább, ha nem zavarna, szent este előtti napon érkezik, megérdeklődte a vasútnál. A délutáni gyorsal, a pestivel.

Háromszor is telefonoztak egymásnak Zsókéval, mielőbb elindult. Először Miska sógor kopogott át hozzá, mikor a lány hívta, de másik két alkalommal ő ment el a postára. Terike osztálytársa volt a lányának, tudja a számot; ámbátor ő is vitte magával, egy kuperta hátoldalán felírva, golyóstollal.

Darabjaira szedte szét elutazása előtt a Betlehemet. Nem volt nehéz dolga, számított rá: akár ő, akár a gyerekek szállítják, mindenképpen darabokból kell megépítenie. Így diktálta neki a későbbi raktározhatóság, a praktikum is. És mert nem talált olyan papírdobozt, amibe nyugodt szívvel becsomagolta volna – hej, földúlta pedig érte nemcsak a saját padlását, hanem a Miska sógorét is – a nagy ABC-ből kapott végül igazán kedvére valót, a felvégiből. Szivacsdarabokat a barlang felépítményének megóvásához, meg minden mást aztán a háztartási bolt vezetője adott neki, csak a szomszédba kellett értük átmennie.

Két teljes napja maradt előkészülni az útra – másfelet ebből a Betlehem csomagolására fordított. Óvatosan, többszöri rétegbe bebugyolálva minden egyes darabot. Megszámoznia őket nem látta szükségesnek: ha álmából felköltik is összerakja, akár csukott szemmel is.

Úgy feküdt le, úgy hajtotta nyugodalomra utolsó este a fejét, hogy rendben tudta Kisjézuskát és az ő minden társát a két papírdoboz oltalmában. Befűtött a melegvizes katlan alá, s feredőt vett, tetőtől talpig tartót. Illatosat, bódítót, méltót a bedobozolt karácsonyi ajándékhoz. Aztán pedig – bár nem húzta fel ébresztőre a vén vekkert – olyan jól aludt, mint amelyet csak ritkán szokott ebben a szalmával megtömött, de tollas derékaljjal bélelt nyirkorgó ágyban.

Másnap aztán – hóna alatt a két méretes papírdobozzal felkapaszkodott a hajnali buszra: ezzel utazik Budapestig, ott meg átmegy metróval a Délibe, s indul is tovább. A két papírdobozt berakatta a buszpilótával a padló alatti csomagtartóba. Igaz, Kisjézuskát előzően mégiscsak magához vette. Végig húzta rajta az ujját, s betette őt kabátjának bélésébe. Oda valahová, ahol a szívét érezte dobogni...

*

Sok év eltelt az egykori, betlehemes karácsony óta. Nagypából fehér hajú, reszketeg öregember lett. Unokáját féltő-szerető, jóságos öregember. Judit abban a korban járt most, mint amiben édesanyja volt, mikor Krakkóból küldte haza a képeslapot.

Csak éppen a körülmények nem voltak ugyanazok.

Magányosan élte mindennapjait az öreg, távol a lányától, távol a kishúgától, s távol mindenekfölött Örsétől, a feleségétől, akinek sírját

látogatni jelentette számára a legkedvesebb időtöltést. Elment időközben Miska sógor is, agyonvágta most harmad éve a villám. Szénát gyűjteni ment ki reggel, másnap találtak rá, alig ismerték meg, olyan fekete volt.

Öregapónak egyhangúan teltek a napjai. Nemigen látogatja őt a család. Se' a lánya, se' Judit, kisunoka. Igaz, nem is igen van rá idejük. Juditka második a gimnáziumban, az anyja meg dolgozik. Reméli, hogy dolgozik. Mert válófélben vannak a fiatalok, hébe-hóba ha kap róluk egy-egy írt.

Csakhogy örökkévalóság ilyen állapotban minden egyes szent napja az Istennek, nem még hogy egy egész hónap. Nagyapa hát buszra szállt megint, s anélkül, hogy telefonozott volna előzően a lányának, elutazott Budapestre, hogy ott gyorsvonatra szálljon, s tovább utazzék a déli pályaudvarról a messzi Zalába. Délután tette le a vonat, ő pedig onnan jól ismerte a járást. Egyébként pedig ingyen utazott egész' idáig, s a helyi járaton szintén nem kellett fizetnie.

Szomorú kép fogadta az öregembert túlfelén ennek a kis országnak. Megtalálta, hát már miért ne találta volna meg lányáéknak lakását. Szép családi házat emeltek ők – még az együttlét idején – a kertvárosban: öröm volt odamenni. Nagyapó most mégsem találta benne örömét. Mert magát a lakást zárva találta, s bár sokáig csöngetett, senki nem nyitott neki ajtót. Estefelé járt az idő, akárhogy is dolgozik a lánya, Juditkának rég itthon kéne lennie.

De nem volt itthon ő sem.

Nagyapó kiment az udvarra. Takaros melléképület egészítette ki a lakóházat, annak találta nyitva egyik ajtaját az öregember. Afféle lomtár volt az, sok-sok hiábavalóságot tartottak benne az otthoniak. Spirituszégőt talált benne az öregember, evőkanalat görbített nyéllal, meg injekciós fecskendőt. Mellette három tüvel. Italos palackok egészítették ki a képet összevisszaságban szétdobálva, meg – benn a sarokban – a valamikori betlehem – darabjaira törve. Alig lehetett ráismerni.

Nagyapót szíven ütötte, amit talált. Szomorú volt, s mert szerettei még sokáig nem jöttek haza, a szembe'szomszédhoz kéredzkedett be. Ismerte az öregasszonyt, jókat beszélgettek mindig is, ha erre járt látogatóban. De ő is csak azt tudta alátámasztani, amit már egyébként is sejtett unokájáról az öregember. Így aztán – mikor végül mégiscsak kigyúltak a túloldali fények az ablakban – szívében azzal a kemény elhatározással indult át nagyapó az úttes-ten, hogy magával viszi – bizony, hogy magával viszi egyetlen szem unokáját, és kerül, amibe kerül, visszahozza őt a jó útra, igaz embert farag belőle.

– Adja még nekem hozzá erőt, elegendőt, Istenem – fohászkodott az öregember félhangosan maga elé, s ismét megnyomta a ház falán a bejárati csengő gombját...